

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

10 Vtrum modus charitatis cadat sub præcepto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

attenditur differentia fm velle, & nō velle, intendere, & nō intendere: in omib. enim saluatur, & velle, & intendere. Sed differentia est in causa voluntarij, vel in modo, vel aliquo hu iusmodi.

In responsione ad fm in eodē artic nota has regulas, quibus toties vti oportet. Non esse idē finem præcepti, & id de quo præceptum datur: quia illud finis, hoc ad finē, qui finis præcepti nō cadit sub præcepto, ut id quod præcipitur, sed vt intentum à legiflacore quoniam ex his habes solutionē multarum quæstionum pro minus eruditus, & bonis mentibus timētibz culpam, vbi non est.

Capit. 3. in prin. 105.

Super Quæstio. 100. Arti. decimum.

In art. 10 eiusdē q 100. nota duo. Primò, quia author rēdit ad demonstrā dū, q modus charitatis non cadit sub aliis pceptis ideo se parationem rēporū obligantiū ad diuersa pcepta docet in rñsione ad fm. cum hac rñ separationē, quæ vt plurimū accidit, contingere potest similtas temporis, quo. s. simul teneatur ad pceptum charitatis, & ali d, & tunc seruando illud aliud, & nō pceptū charitatis, reus est omissionis istius, vt in corp art. dicitur. Secundò, quia sub pcepto charitatis cadit dilectio Dei ex toto corde, quod cōprehēdit dilectionem oīum ad Deū, ac per hoc modificationē oīum pceptorū à charitate, cōsequens est, q pro quocūq; tēpore obligat pceptū charitatis, pro eodē modo charitatis in aliis obseruādis pceptis obliget, non ex vi aliorū pceptorū, sed ex vi pcepti charitatis, ad quā non solū spectat proprius actus fm se, sed vt modus cæterorū. Et quū sub charitatis pcepto nō clauditur ordinare peccata in

Ad qd vult Deute. c. 38. 104. 6.

est virtus. Aliud autē est de quo intendit præceptum ferre, & hoc est quod ducit, vel disponit ad virtutem. s. actus virtutis. Non enim idem est finis præcepti, & id de quo præceptum datur, sicut neq; in alijs rebus idem est finis, & quod est ad finem.

AD TERTIUM dicendum, q operari sine tristitia opus virtutis, cadit sub præcepto legis diuinæ, quia quicumque cum tristitia operatur, non volens operatur: sed delectabiliter operari, siue cū letitia, vel hilaritate quodammodo cadit sub præcepto, scilicet secundum quod sequitur delectatio ex dilectione Dei, & proximi, quæ cadit sub præcepto. cū amor sit causa delectationis, & quodāmodo non secundum quod delectatio consequitur habitū delectatio enim operis est signum habitus generati, vt dicitur in 2. Ethic. * Potest enim aliquis actus esse delectabilis, vel propter finem, vel propter conuenientiā habitus.

ARTICVLVS X.

Vtrum modus charitatis cadat sub præcepto diuine legis.

AD DECIIMUM sic proceditur. **Vt**, q modus charitatis cadat sub præcepto diuine legis. Dicitur enim Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. ex quo videtur, quod obseruatio mandatorum sufficiat ad introducendum ad vitam: sed opera bona non sufficiunt ad introducendum in vitam, nisi ex charitate fiant. dicitur enim 1. ad Corinth. 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. ergo modus charitatis est in pcepto. **¶ 2. Præter.** Ad modum charitatis proprie pertinet, ut omnia fiant propter Deū: sed istud cadit sub præcepto, dicit enim Apostolus 1. ad Corinth. 10. Omnia in gloriam Dei facite. ergo modus charitatis cadit sub pcepto. **¶ 3. Præter.** Si modus charitatis nō cadit sub pcepto, ergo aliquis potest implere pcepta legis nō habens charitatem: sed quod potest fieri sine charitate, potest fieri sine gratia, quæ semper adiuncta est charitati. ergo aliquis potest implere pcepta legis sine gratia: hoc est autem Pelagiani erroris, ut patet per Augu. * in lib. de hæresibus. ergo modus charitatis est in pcepto.

SED CONTRA est, quia quicumque non seruat pceptū peccat mortaliter: si igitur modus charitatis cadat sub pcepto, sequitur quod quicumque operatur aliquid & non ex charitate, peccet mortaliter: sed quicumque non habet charitatem, operatur nō ex charitate: ergo sequitur, quod quicumque non habet charitatem, peccet mortaliter in omni opere quod facit, quantumcunque sit de genere bonorum: quod est inconueniens.

RESPON. Dicendum, q circa hoc fuerunt cōtrariæ opinionēs. Quidam enim dixerunt absolute modum charitatis esse sub pcepto, nec est impossibile obseruare hoc pceptum charitatem non habenti, quia potest se disponere ad hoc, quod charitas ei infundatur à Deo. Nec quandoquidem aliquid non habens charitatem, facit aliquid de genere bonorum, peccat mortaliter: quia hoc est pceptum affirmatiuū, ut ex charitate operetur, & non obligat ad semper, sed pro tempore illo, quo aliquis habet charitatem. Alij uerò dixerunt, quod omnino modus charitatis nō cadit sub pcepto. Vtrique autem quantum ad aliquid, uerum dixerunt. Ad charitatis dupliciter considerari potest. Vno secundo modo quod est quidam actus per se, modo cadit sub pcepto legis, quod deus specialiter datur, scilicet, Diliges dominum tuum, & diliges proximum tuum, & quantum hoc, primi uerum dixerunt. Non enim est possibile hoc pceptum obseruare, quod est charitatis, quia homo potest se disponere ad charitatem habendam, & quando habuerit eam, ea uti. Alio modo, potest considerari actus charitatis, secundum quod est modus actuum uirtutum, hoc est, secundum quod actus uirtutum ordinantur ad charitatem, quæ est pcepti, ut dicitur 1. ad Timoth. 1. Dicendum supra, * quod intentio finis est quidam modus malis superioris ordinis actus ordinati in finem hoc modo uerum est, quod secundi dixerunt, modus charitatis non cadit sub pcepto, dictū, quod in hoc pcepto: Honora patrem non includitur, quod honoretur pater ex corde, sed solum, quod honoretur pater: unde quod honorat patrem, licet non habeat charitatem, non fit transgressor huius pcepti, et si fit transgressor pcepti, quod est de actu charitatis, perquam transgressionem meretur pœnam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dominus non dixit, Si vis ad vitam ingredi, serua mandatum, sed serua omnia mandata: impletur etiam continetur mandatum ex dilectione proximi.

AD II. Dicendum, q sub pcepto charitatis non dicitur, ut diligatur Deus ex toto corde: ad quod pceptum ut omnia referantur in Deū: & ideo pceptum charitatis implere homo non potest, nisi sit ordinatus in Deū. Sic ergo qui honorat patrem

Deum... ribilia... illa sunt... nostra... re, & nō... culpa... bens char... hoc ipso... charitate... culdibz... toto corde... ipsum pro... ne, ac per... suus, & cō... suori oīum... aliquo... re non esse... nō oportet... res scriptu... ri, quomodo... pium imp... omnia in... Deo faciat... standum... imissum... q. 21. de... in actu... in charitate... ferus in... ar. 4. ex... ferentū... de pœnter... an scilicet... pro charit... datur uolū... ribilium... quod illuc... feretur.

netur ex charitate honorare, non ex vi huius pcepti, quod est, Honora parentes: sed ex vi huius pcepti, Diliges Dñm Deum tuum ex toto corde tuo. Et cum ista sint duo pcepta affirmatiua non obligantia ad semp, pnt pro diuersis tpb. obligare: & ita pnt contingere, qd aliquis implens pceptum de honoratione parentum, non tunc transgrediatur pceptum de omissione modi charitatis.

AD TERTIVM dicendū, qd observare oia pcepta legis homo non pōt, nisi impleat pceptum charitatis, qd non fit sine gratia. & ideo impossibile est qd Pelagius dixit, hominē implere legem sine gratia.

¶ Super Quaestione
100. Articulum 110
assumum.

ARTICVLVS XI.

Utrum conuenienter distinguantur
alia moralia pcepta legis
præter decalogum.

IN articulo vnde
cimo dubium oc
currit ex qd supe
rius in artic. 6. huius
questionis dictū est,
q ordō pceptorū
diuinz legis antedictū
scdm maiorem,
& minorem graui
tatem: quia quomō
aliquid mali con
trarium est grauius,
tāto magis repugnat
rationi, & oppositū
boni magis a rōne
suscipitur, vt con
sians: nunc verō mi
nora mala locantur
sub pcepto decalo
gi, & grauiora sub
pceptis adiunctis,
vt patet de blasphe
mio respectu periurij,
& de peccato cō
tra naturā, & bestialitatis respectu adul
terij, & de rapina res
pectu furti debebat
siquidē grauiora hec
vipote magis dis
sona, & conuenienter
magis suscipibilia a
ratione in pceptis
decalogi poni, & mi
nus grauiā ad hæc
reduci, si secundum
grauitatē pcepto
rum ordo est, vt au
thor docuit.

¶ Ad hoc dñ, qd ad
rationem pcepto
rum decalogi, quia
sunt: primā elemen
ta legis communia
omnibus de populo,
exigitur cōmunitas,
id est, qd sint de illis,
quæ cōmuni sin
gulis conueniunt: ita
quod principaliter
cōmuni pcepta
decalogi constituere
videntur, & inter
ista prima ac cōmu
nia quanto grauius,
tāto prius. Et pro
perea licet rapina,
bestialitas, & blas
phemia sint grauiora
quam iurij, adul
terium, & periurij:
quia tamen hæc gra
uiora non ita facile

AD VNDECIMVM sic procedi
tur. Vt qd inconuenienter
distinguantur alia moralia pcepta
legis præter decalogū. Quia,
vt Dñs dicit Matth. 22. In duobus
pceptis charitatis pendet
omnis lex, & prophetæ: sed hæc
duo pcepta explicantur p decē
pcepta decalogi, ergo nō oportet
alia pcepta moralia tradere.

¶ 2 Præter. Pcepta moralia a iudicialib. & ceremonialib. distinguuntur, vt* dictū est: sed determinationes cōmū pceptorū moralium ptinent ad iudicialia, & ceremonialia pcepta: cōia aut pcepta moralia sub decalogo continentur, vel etiam decalogo præsupponuntur, vt* dictū est. ergo inconuenienter traduntur alia pcepta moralia præter decalogum.

¶ 3 Præter. Pcepta moralia sūt de actib. oīum virtutum, vt* supra dictū est. Sicut igitur in lege ponunt pcepta moralia pter decalogum ptinentia ad latriā, liberalitatē, & misericordiā, & castitatem: ita et debent poni aliqua pcepta ptinentia ad alias virtutes, puta, ad fortitudinē, sobrietatē, & alia hmōi, qd tñ non inueniuntur. non ergo cōuenienter distinguuntur I lege alia pcepta moralia pter decalogū.

SED CONTRA est, qd in Psal. 18. dñ. Lex Dñi immaculata, cōuertens animas: sed per alia etiā moralia, quæ decalogo superadduntur, homo conseruatur absque macula peccati, & anima eius ad Deum conuertitur. ergo ad legem pertinebat etiam alia pcepta moralia tradere.

RESPON. Dicendū, qd sicut ex* dictis patet, pcepta iudicialia, & ceremonialia ex sola iustificatione vim habent: quia anteq̄ instituerentur, non videbantur differre, vtrum sic, vel aliter fieret.

A ret: sed pcepta moralia ex ipso dictamine naturalis rōnis efficaciam habent, et si nunq̄ in lege statuuntur. Horum aut triplex est gradus. Nā quādā sunt cōmunissima, & adeo manifesta, qd editione nō indigēt, sicut mandata de dilectione Dei & pximi, & alia hmōi, vt* supra dictū est, qd sunt quasi fines pceptorū: vnde in eis nullus potest errare s̄m iudiciū rōnis. Quædam verō sunt magis determinata, quorum rōnem statim

obiter accidit, sicut illa minus grauiā, iō illa vipote communiōra, primum locū in elemēis legis obtinuerunt, & hæc ad illa non vt grauiora, sed vt priora secundum extensionē reducantur in hoc articulo, & illa inter se scdm grauitatem ordinata sunt in arti. 6. nihil ergo contrarietatis interuenit.

art. 1. & 9. 6
q. 94. ar. 4.

quilibet et popularis potest de facili videre: & tñ quia in pauciorib. circa huiusmodi contingit iudicium humanū perueri, huiusmodi editione indigent: & hæc sunt pcepta decalogi. Quādā verō sunt, quorum rō non est adeo cuiuslibet manifesta, sed solum sapientib. & ista sunt pcepta moralia superaddita decalogo, tradita a Deo populo per Moysen, & A arō. Sed quia ea quæ sunt manifesta, sunt principia cognoscendi eorum, quæ non sunt manifesta, alia pcepta moralia superaddita decalogo reducuntur ad pcepta decalogi p modum cuiusdam additionis ad ipsa. Nam in primo pcepto decalogi prohibetur cultus alienorū deorū, cui superadduntur alia pcepta prohibitiua corū, quæ ordinantur in cultum idolorum, sicut habet Deut. 18. Non inueniatur in te qui lustret filium suum, aut filiam suam, ducens per ignem: nec sit maleficus, atq; incātor, nec Phytones consulat, neque diuinos, & quærat a mortuis veritatem. Secundum aut pceptum prohibet periurium: si præditur aut ei prohibitio blasphemiar, Leui. 14. & prohibitio falsæ doctrinæ, Deut. 13. Tertio verō pcepto superadduntur oia ceremonialia. Quarto aut pcepto de honore parentum superaddit pceptum de honoratione senum, s̄m illud Leuit. 19. Corā cano capite consurge. & Honora pso nam senis. & vfr omnia pcepta indudentia ad reuerentiam exhibendam maiorib. vel ad beneficia exhibenda vel equalib. vel minorib. Quinto aut pcepto, quod est de prohibitione homicidij, additur prohibitio odij, & cuiuslibet violationis cōtra proximum, sicut illud Leuit. 19. Non stabis cōtra sanguinem proximi tui: & etiam prohibitio odij fratris, s̄m illud: Ne oderis fratrem tuum in corde tuo. Pcepto autem sexto, quod est de prohibitione adulterij, superadditur pceptum de prohibitione meretricij, s̄m illud Deut. 24. Non erit meretrix de filiabus Israel, neque fornicator de filiis Israel. Et iterum prohibitio vitij contra naturā, secundum illud Leuit. 18. Cum masculo non comisceberis, cum omni pecore nō coibis. Septimo autem pcepto de prohibitione furti adiungitur pceptum de prohibitione vsuræ, secundum illud Deuter. 18. Nō foeneraberis fratri tuo ad usuram: & prohibitio fraudis, secundum illud Deut. 25. Non habebis in sacco diuersa pondera. & vfr omnia, quæ ad prohibitionem calumnie, & rapinæ pertinent. Octauo verō pcepto, quod est de prohibitione falsi testimonij, additur prohibitio falsi iudicij, secundum illud Exod. 23. Nec in iudicio, plurimorum acquiesces sententiæ, vt a veritate deus: & prohibitio mendacij, sicut ibi subditur: Mendacium fugies, & prohibitio detractio nis, secundum illud Leui. 19. Non eris criminator, & futuro in populis. Alijs autem duobus pceptis

quilibet et popularis potest de facili videre: & tñ quia in pauciorib. circa huiusmodi contingit iudicium humanū perueri, huiusmodi editione indigent: & hæc sunt pcepta decalogi. Quādā verō sunt, quorum rō non est adeo cuiuslibet manifesta, sed solum sapientib. & ista sunt pcepta moralia superaddita decalogo, tradita a Deo populo per Moysen, & A arō. Sed quia ea quæ sunt manifesta, sunt principia cognoscendi eorum, quæ non sunt manifesta, alia pcepta moralia superaddita decalogo reducuntur ad pcepta decalogi p modum cuiusdam additionis ad ipsa. Nam in primo pcepto decalogi prohibetur cultus alienorū deorū, cui superadduntur alia pcepta prohibitiua corū, quæ ordinantur in cultum idolorum, sicut habet Deut. 18. Non inueniatur in te qui lustret filium suum, aut filiam suam, ducens per ignem: nec sit maleficus, atq; incātor, nec Phytones consulat, neque diuinos, & quærat a mortuis veritatem. Secundum aut pceptum prohibet periurium: si præditur aut ei prohibitio blasphemiar, Leui. 14. & prohibitio falsæ doctrinæ, Deut. 13. Tertio verō pcepto superadduntur oia ceremonialia. Quarto aut pcepto de honore parentum superaddit pceptum de honoratione senum, s̄m illud Leuit. 19. Corā cano capite consurge. & Honora pso nam senis. & vfr omnia pcepta indudentia ad reuerentiam exhibendam maiorib. vel ad beneficia exhibenda vel equalib. vel minorib. Quinto aut pcepto, quod est de prohibitione homicidij, additur prohibitio odij, & cuiuslibet violationis cōtra proximum, sicut illud Leuit. 19. Non stabis cōtra sanguinem proximi tui: & etiam prohibitio odij fratris, s̄m illud: Ne oderis fratrem tuum in corde tuo. Pcepto autem sexto, quod est de prohibitione adulterij, superadditur pceptum de prohibitione meretricij, s̄m illud Deut. 24. Non erit meretrix de filiabus Israel, neque fornicator de filiis Israel. Et iterum prohibitio vitij contra naturā, secundum illud Leuit. 18. Cum masculo non comisceberis, cum omni pecore nō coibis. Septimo autem pcepto de prohibitione furti adiungitur pceptum de prohibitione vsuræ, secundum illud Deuter. 18. Nō foeneraberis fratri tuo ad usuram: & prohibitio fraudis, secundum illud Deut. 25. Non habebis in sacco diuersa pondera. & vfr omnia, quæ ad prohibitionem calumnie, & rapinæ pertinent. Octauo verō pcepto, quod est de prohibitione falsi testimonij, additur prohibitio falsi iudicij, secundum illud Exod. 23. Nec in iudicio, plurimorum acquiesces sententiæ, vt a veritate deus: & prohibitio mendacij, sicut ibi subditur: Mendacium fugies, & prohibitio detractio nis, secundum illud Leui. 19. Non eris criminator, & futuro in populis. Alijs autem duobus pceptis

ptis